

Верховний
Суд

ЛЮДИНА. —
ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА.
ГІДНІСТЬ

КАСАЦІЙНИЙ
АДМІНІСТРАТИВНИЙ СУД:
потужний старт і перші здобутки

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ
КАСАЦІЙНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ
У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ
за грудень 2017 року – травень 2018 року

ЗМІСТ

СУДОВА РЕФОРМА В ДІЇ

- 6 Велика Палата
- 12 Судова палата з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів
- 16 Судова палата з розгляду справ щодо захисту соціальних прав
- 20 Судова палата з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

ПРОЦЕСУАЛЬНІ НОВЕЛИ

- 24 Процесуальні новели

СУДОВА ПРАКТИКА

- 28 Вибірчі спори
- 28 Публічно-правові спори з приводу забезпечення реалізації конституційних прав особи
- 29 Публічно-правові спори щодо забезпечення громадського порядку та безпеки
- 29 Публічно-правові спори з приводу реалізації державної політики у сфері економіки
- 30 Публічно-правові спори у сфері будівництва, земельних відносин та державної реєстрації речових прав
- 31 Публічно-правові спори з приводу охорони навколишнього середовища
- 31 Податкові спори
- 32 Спори у сфері реалізації публічної фінансової політики
- 32 Соціальні спори
- 33 Публічно-правові спори у сфері юстиції
- 33 Спори у сфері публічної служби

СУДОВА СТАТИСТИКА

- 34 Судова статистика

ПУБЛІЧНІ ЗАХОДИ ТА ПОДІЇ

- 36 Публічні заходи та події

СЕКРЕТАРІАТ КАСАЦІЙНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ

- 40 Секретаріат Касаційного адміністративного суду

НАШ ФОТОАЛЬБОМ

- 42 Наш фотоальбом

Формування єдиного підходу до застосування процесуального законодавства в адміністративному судочинстві, зрозуміла і доступна для кожного форма судового рішення, ще більша відкритість і прозорість діяльності суду для суспільства, відновлення довіри громадян до судової влади – це наша спільна мета, і ми докладемо всіх зусиль задля її досягнення

ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ!

15

грудня 2017 року відбулася масштабна і довгоочікувана подія: розпочав роботу новоутворений Верховний Суд. Це ознаменувало початок оновлення та вдосконалення судової системи. Одночасно набрали чинності в новій редакції три процесуальних кодекси, у тому числі й Кодексу адміністративного судочинства України.

Касаційний адміністративний суд, очолювати який велика честь випала мені, є одним із чотирьох касаційних судів, що входять до складу Верховного Суду.

На початку своєї діяльності Касаційний адміністративний суд, як і інші касаційні суди, зіткнулися зі значними викликами: великими залишками справ, переданими з вищих спеціалізованих судів і Верховного Суду України, суттєво оновленим законодавством, відсутністю належної матеріально-технічної бази, а отже, необхідністю розпочинати все з чистого аркуша.

Звичайно, за результатами піврічної роботи Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду поки що зарано підбивати підсумки та оцінювати ефективність його діяльності, проте вважаю за доречне наголосити на важливих досягненнях і здобутках суду саме на цій стадії, а також обґрунтувати бачення щодо подальшого розвитку адміністративного судочинства.

Одним з важливих досягнень Касаційного адміністративного суду, як і загалом Верховного Суду, на мою думку, є його склад. Проведений уперше в Україні відкритий і прозорий конкурс на посади суддів Верховного Суду дав можливість сформувати потужний і кваліфікований суддівський корпус, який демонструє злагодженість

у роботі та здатен виконувати завдання, поставлені суспільством. Судді Верховного Суду вирізняються цілеспрямованістю, ініціативністю, енергійністю, наполегливістю, постійним прагненням вдосконалювати професійні навички.

Не менш потужним і кваліфікованим є секретаріат Касаційного адміністративного суду.

Важливим аспектом досягнення вагомих результатів у роботі є швидке опанування суддями Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді новел адміністративного судочинства, а також їхнє щире бажання поділитися своїм досвідом із суддями першої та апеляційної інстанцій. Регулярне обговорення суддями проблем застосування норм Кодексу адміністративного судочинства України під час нарад, семінарів, круглих столів, методичних заходів, які організовує і проводить Верховний Суд, Національна школа суддів України, а також інших заходів за участю суддів апеляційних і окружних адміністративних судів сприяє кращому розумінню нових норм процесуального законодавства та їх правильному застосуванню, що є основою для формування єдиної судової практики. Проте багато питань усе ще є спірними і потребують ґрунтовного вивчення та обговорення із залученням вітчизняних і міжнародних фахівців у галузі права.

Формування єдиного підходу до застосування процесуального законодавства в адміністративному судочинстві, зрозуміла і доступна для кожного форма судового рішення, ще більша відкритість і прозорість діяльності суду для суспільства, відновлення довіри громадян до судової влади — це наша спільна мета, і ми докладаємо всіх зусиль задля її досягнення.

**З глибокою повагою
Михайло Смокович,
Голова Касаційного адміністративного
суду у складі Верховного Суду**

СУДОВА РЕФОРМА В ДІЇ

Ключовим і надзвичайно важливим етапом судової реформи стало утворення найвищого судового органу — Верховного Суду. У складі Верховного Суду діють Велика Палата, Касаційний адміністративний суд, Касаційний господарський суд, Касаційний кримінальний суд та Касаційний цивільний суд

Окреме місце у структурі Верховного Суду займає Велика Палата.

Велику Палату сформовано шляхом обрання на 3 роки по 4 судді від кожного касаційного суду. Голова Верховного Суду входить до складу Великої Палати за посадою. При цьому суддя Верховного Суду, обраний до Великої Палати, а також Голова Верховного Суду не здійснюють правосуддя у відповідному касаційному суді. Роботу Великої Палати організовує її Секретар.

6 грудня 2017 року перші збори суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді до складу Великої Палати від Касаційного адміністративного суду обрали Золотнікова Олександра Сергійовича, Князева Всеволода Сергійовича, Прокопенка Олександра Борисовича, Саприкіну Ірину Валентинівну.

12 грудня 2017 року відбулося перше засідання Великої Палати, на якому її Секретарем обрано Князева Всеволода Сергійовича.

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ВЕРХОВНОГО СУДУ

В
Е
Р
Х
О
В
Н
И
Й
С
У
Д

Велика Палата Верховного Суду

Касаційний адміністративний суд

Касаційний господарський суд

Касаційний кримінальний суд

Касаційний цивільний суд

А
П
А
Р
А
Т

Суддя Верховного Суду, Секретар
Великої Палати Верховного Суду
Всеволод Князєв

**Велика Палата – це принципово новий
інститут у судовій системі**

Велика Палата Верховного Суду – постійно діючий колегіальний орган, організаційні особливості та повноваження якого визначено статтею 45 Закону України «Про судoustрій і статус суддів».

Головним завданням Великої Палати є подолання неузгодженості та непослідовності судової практики.

Велика Палата – це принципово новий інститут у судовій системі, на який законодавцем покладено вирішення одразу кількох ключових завдань.

По-перше, Велика Палата переглядає судові рішення у зв'язку із встановленням міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань у вирішенні справи судом (після рішень ЄСПЛ).

По-друге, у визначених законом випадках Велика Палата здійснює перегляд судових рішень у касаційному порядку з метою забезпечення однакового застосування судами норм права (у разі потреби відступити від правового висновку будь-якого з касаційних судів у складі Верховного Суду чи від власної правової позиції; виключної правової проблеми, а також у конфлікті предметної чи суб'єктної юрисдикцій).

По-третє, Велика Палата діє як суд апеляційної інстанції у справах, розглянутих Верховним Судом як судом першої інстанції, та переглядає рішення Вищої ради правосуддя, ухвалені за результатами розгляду скарг на рішення її Дисциплінарної палати.

Крім того, до повноважень Великої Палати законом віднесено аналіз судової статистики та вивчення судової практики, здійснення узагальнення судової практики.

Велика Палата ухвалює рішення більшістю голосів від її складу, незалежно від того, до якої юрисдикції належить справа.

Станом на 1 червня 2018 року до Великої Палати надійшло понад 1000 справ і матеріалів, розглянуто близько 400 справ і матеріалів.

Передані на розгляд Великої Палати справи є найскладнішими, від результатів їх вирішення залежить забезпечення сталості та прогнозованості судової практики.

Крім того, висновки щодо правильного застосування норм права, викладені у постановках Великої Палати, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права, а також мають враховуватись іншими судами при застосуванні таких норм права.

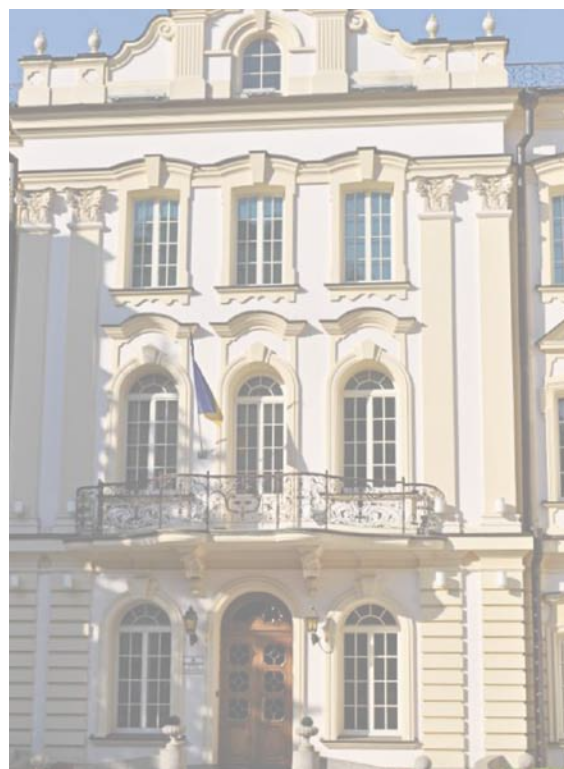
Суддя Верховного Суду **Ірина Саприкіна**

Суддя Верховного Суду **Олександр Золотніков**

Суддя Верховного Суду **Олександр Прокопенко**

У Касаційному адміністративному суді створено **3** судові палати:

- ▶ з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів, до складу якої входить **9** суддів;
- ▶ з розгляду справ щодо захисту соціальних прав, до складу якої входить **9** суддів;
- ▶ з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян, до складу якої входить **7** суддів.

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА КАСАЦІЙНОГО
АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Із **29** суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді:

24 судді та **5** науковців;

7 докторів і

11 кандидатів юридичних наук;

15 жінок і **14** чоловіків;

37 років – наймолодшому судді,

61 рік – найстаршому.

ВИЗНАЧАЛЬНІ ДАТИ

**2 червня
2016 року**

ухвалено закони України № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) та № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів»

**3 жовтня
2017 року**

ухвалено Закон України № 2147-VIII «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, КАСУ та інших законодавчих актів»

**10 листопада
2017 року**

Президент України підписав Указ № 357/2017 «Про призначення суддів Верховного Суду»

**30 листопада
2017 року**

відбулося перше засідання Пленуму Верховного Суду. Головою Верховного Суду обрано Данішевську Валентину Іванівну, заступником Голови — Львова Богдана Юрійовича, секретарем Пленуму — Луспеника Дмитра Дмитровича. Затверджено Регламент Пленуму Верховного Суду, Положення про апарат Верховного Суду, структуру і штатний розпис апарату Верховного Суду

**6 грудня
2017 року**

- відбулися перші збори суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді. Головою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду обрано Смоковича Михайла Івановича;
- створено судові палати Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, визначено спеціалізацію суддів і судових палат та їх кількісний і персональний склад

**7 грудня
2017 року**

секретарем судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів обрано Ханову Раїсу Федорівну, секретарем судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав — Гімона Миколу Михайловича, секретарем судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян — Данилевич Надію Андріївну

**15 грудня
2017 року**

розпочав роботу Верховний Суд

СУДОВА ПАЛАТА З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ ТА ІНШИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ

**Першочерговим
завданням
діяльності палати
є напрацювання
сталості судової практики**

Секретар судової палати
Раїса Ханова

Свого часу П'єр Жозеф Прудон, французький громадський діяч (1809–1865), слушно зауважив, що по суті питання щодо податків є питанням про державу.

Реалізація завдань та основних засад адміністративного судочинства в сукупності з реалізацією головних завдань податкового законодавства України є спрямованістю роботи судової палати з розгляду податкових спорів.

Першочерговим завданням діяльності суддівського колективу палати є не тільки подолання надмірних залишків нерозглянутих справ, а й, незважаючи на мобільність фінансового законодавства, напрацювання сталості судової практики.

Запорукою формування якісних та узгоджених правових позицій є співпраця колегії суддів під час розгляду справ і професійна участь у справі представників сторін.

Суддя Верховного Суду **Людмила Бившева**

Суддя Верховного Суду **Ірина Васильєва**

Суддя Верховного Суду **Валентина Юрченко**

Суддя Верховного Суду **Ігор Олендер**

Суддя Верховного Суду **Світлана Пасічник**

Суддя Верховного Суду **В'ячеслав Хошуляк**

Суддя Верховного Суду **Тетяна Шипуліна**

Суддя Верховного Суду **Ірина Гончарова**

СУДОВА ПАЛАТА З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ

**Судовий захист соціальних
прав громадян –
лакмусовий папірець
демократичної держави**

Секретар судової палати
Микола Гімон

Ця палата розглядає особливі, найбільш «чутливі» спори. Ми маємо справу з пенсіонерами, людьми з інвалідністю, ветеранами, військовими — категоріями громадян, які найбільше потребують захисту своїх соціальних прав, але нерідко мають найменшу змогу якісно їх захистити у правовій площині.

Соціальні справи — це часто типові справи, але для кожної людини, яка позивається, надзвичайно важливі, тому на суддях лежить колосальна відповідальність за якість рішень у таких справах та їх виконання. Адміністративні суди неодноразово займали принципову позицію щодо захисту соціальних прав українців. У багатьох випадках свої

порушені соціальні права можна відновити тільки в судовому порядку. Нині завдання Верховного Суду полягає не лише в ухваленні законних та справедливих рішень у таких справах, а й у контролі за їх виконанням і спонуканні органів державної влади до усунення помилкової практики у своїй діяльності на основі рішень Верховного Суду.

Перші кроки в цьому напрямі успішні. Наприклад, після ухвалення Верховним Судом рішення у зразковій справі про перерахунок пенсії колишньому працівникові міліції виконавча влада своїм рішенням ухвалила здійснювати такі перерахунки цим працівникам без зайвих бюрократичних препон.

Суддя Верховного Суду **Тетяна Анцупова**

Суддя Верховного Суду **Ян Берназюк**

Суддя Верховного Суду **Анна Бучик**

Суддя Верховного Суду **Михайло Гриців**

Суддя Верховного Суду **Наталія Коваленко**

Суддя Верховного Суду **Володимир Кравчук**

Суддя Верховного Суду **Олександр Стародуб**

Суддя Верховного Суду **Лариса Мороз**

СУДОВА ПАЛАТА
З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО
ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ
ТА РЕФЕРЕНДУМУ,
А ТАКОЖ ЗАХИСТУ
ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

**Маємо на меті забезпечити
гідний захист виборчих прав громадян**

Секретар судової палати
Надія Данилевич

Саме робота у період виборчого процесу стане реальною демонстрацією можливостей, потужності та злагодженості нашої судової палати. Уже сьогодні ми готуємось до цих процесів і сподіваємося, що наших знань, витримки та моральних сил вистачить для того, щоб робота з виборчими спорами у період виборів пройшла на гідному правовому та організаційному рівнях.

Сьогодні до обов'язків суддів цієї палати належить також розгляд інших категорій справ, однак найбільшу увагу ми приділяємо вивченню практики розгляду саме виборчих спорів. Маємо на меті забезпечити гідний захист виборчих прав громадян. Адміністративні суди поставили високу планку у судовому захисті виборчих прав громадян у попередні роки, і ми її триматимемо.

Суддя Верховного Суду **Ірина Желтобрюх**

Суддя Верховного Суду **Олег Білоус**

Суддя Верховного Суду **Володимир Бевзенко**

Суддя Верховного Суду **Михайло Смокович**

Суддя Верховного Суду **Тетяна Стрелець**

Суддя Верховного Суду **Василь Шарапа**

ПРОЦЕСУАЛЬНІ НОВЕЛИ

Упроваджуючи кардинальні зміни у процесуальне законодавство, законотворці ставили за мету забезпечити реальне дотримання принципів судочинства на всіх стадіях судового процесу, запровадити механізми протидії зловживанням процесуальними правами, забезпечити своєчасний розгляд спорів судами та практичну реалізацію принципу правової визначеності, забезпечити належне функціонування Верховного Суду як єдиного для всіх судових юрисдикцій суду касаційної інстанції.

Очевидно, що основним чинником забезпечення додержання принципу верховенства права та головною опорою надання методичної підтримки судам нижчих рівнів є формування послідовної судової практики судом касаційної інстанції та її належне поширення. Судова практика саме касаційного суду є основним орієнтиром для судів нижчого рівня у розгляді аналогічних справ.

Однією з найбільш очікуваних змін у КАСУ є впровадження процесуального механізму запобігання утворенню в судовій практиці різних позицій з одного і того ж правового питання. Так, відповідно до КАСУ, у разі виникнення потреби відступити від раніше сформованої позиції колегія суддів передаватиме справу на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду; палата — на розгляд об'єднаної палати або Великої Палати; об'єднана палата — на розгляд Великої Палати.

Станом на 1 червня 2018 року на розгляд палати та об'єднаної палати передано по 1 справі, на розгляд Великої Палати Верховного Суду — 242 справи.

Належному забезпеченню однакового застосування норм матеріального та процесуального права судами першої та апеляційної інстанцій через зменшення навантаження на суддів сприятиме встановлення процесуальних фільтрів для звернення до суду касаційної інстанції.

Згідно з КАСУ не підлягають касаційному оскарженню:

1) рішення, ухвали суду першої інстанції та постанови, ухвали суду апеляційної інстанції у справах, рішення в яких підлягають перегляду в апеляційному порядку Верховним Судом;

2) судові рішення у справах незначної складності, крім випадків, якщо:

а) касаційна скарга стосується питання права, яке має фундаментальне значення для формування єдиної правозастосовної практики;

б) особа, яка подає касаційну скаргу, відповідно до цього Кодексу позбавлена можливості спростувати обставини, встановлені оскарженим судовим рішенням, при розгляді іншої справи;

в) справа становить значний суспільний інтерес або має виняткове значення для учасника справи, який подає касаційну скаргу;

г) суд першої інстанції відніс справу до категорії справ незначної складності помилково.

Сьогодні першочерговим завданням для Верховного Суду є закладення в судовій практиці розуміння суддями та користувачами судових послуг того, як визначати, чи має спір значний суспільний інтерес або виняткове значення для учасників справи, а також чи вирішення касаційної скарги матиме фундаментальне значення для правозастосовної практики.

Удосконалена процедура допуску касаційної скарги до розгляду судом касаційної інстанції дає можливість Верховному Суду відмовити у відкритті касаційного провадження в окремих справах, розглянутих за правилами спрощеного позовного провадження, а також у разі оскарження ухвали (крім ухвали, якою закінчено розгляд справи), якщо Верховний Суд уже викладав у своїй постанові висновок щодо питання правильного застосування норми права, порушеного в касаційній скарзі, і суд апеляційної інстанції переглянув судові рішення згідно з таким висновком; або правильне застосування норми права є очевидним і не викликає розумних сумнівів щодо її застосування чи тлумачення.

КАСУ наділив Верховний Суд більш широкими повноваженнями за результатами розгляду касаційної скарги.

КОМПЕТЕНТНА ДУМКА

Об'єднана палата знаходить вихід із ситуації, коли дві або три палати касаційного суду одну й ту саму норму застосовують неоднаково. Об'єднана палата розглядає справу й робить висновок, як правильно застосовувати норму. Звичайно, ця палата стане одним з фільтрів. Ще один фільтр — розгляд справи палатою відповідного касаційного суду: якщо колегія суддів не згодна з рішенням іншої колегії, то справа передається до палати.

Чим менше справ допустимо до Великої Палати Верховного Суду, тим більше це свідчитиме про нашу єдність, уміння знаходити єдину позицію, здатність іти на компроміс та слухати, переконувати одне одного, обґрунтувати свої позиції. Це все свідчитиме про нашу силу. Якщо багато справ доходить до Великої Палати Верховного Суду, то це говоритиме про нашу слабкість, означатиме, що ми тут, у Касаційному адміністративному суді, не можемо досягти компромісу.

Суддя **Михайло Смокович**

Новий інститут урегулювання спору між сторонами за участю судді, закріплений у главі 4 розділу II КАСУ, може у перспективі дати позитивний результат і стати ефективним механізмом примирення сторін.

Процедура проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті і полягає у тому, що суддя, у провадженні якого перебуває справа, спочатку постановляє ухвалу про проведення такого врегулювання спору і припиняє провадження у справі.

Далі суддя проводить наради: спільні — за участю всіх сторін, їхніх представників і судді або закриті — з кожною із сторін окремо.

Інститут урегулювання спору за участю судді має чимало переваг, серед яких:

вирішення спору в судовому засіданні замінюється нарадою, що передбачає спрощений і більш зручний для сторін порядок розв'язання конфлікту; суддя виступає у ролі посередника, який допомагає сторонам віднайти взаємовигідне рішення; швидке врегулювання спору; збереження конфіденційності.

Суддя **Ірина Гончарова**

ПЕРШІ ЗРАЗКОВІ СПРАВИ

Верховний Суд має право скасувати судові рішення судів першої та (або) апеляційної інстанцій повністю або частково і передати справу повністю або частково на новий розгляд, зокрема за встановленою підсудністю або для продовження розгляду.

Нині триває робота над новою формою викладу судового рішення: його структури, змісту із посиланням на джерела, якщо вони використовуються під час підготовки рішення.

КАСУ, як і інші процесуальні кодекси, значно розширив можливість регулювання відносин щодо протидії суду зловживанню учасником процесу своїми процесуальними правами. Так, у ньому подано перелік обставин, які можуть бути визнані судом як зловживання процесуальними правами, а також визначено заходи реагування суду на зловживання з боку учасника процесу.

Ще одним нововведенням є впровадження у судах Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Ця система забезпечуватиме обмін документами (надсилання та отримання документів) в електронній формі між судами, між судом та учасниками судового процесу, а також фіксування судового процесу і участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції. Суд направлятиме судові рішення та інші процесуальні документи учасникам судового процесу на їхні офіційні електронні адреси, вчинятиме інші процесуальні дії в електронній формі із застосуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи.

— КОМПЕТЕНТНА ДУМКА

Закріплення в статті 45 КАСУ переліку дій, що вважаються зловживанням процесуальними правами, є позитивним. Законодавець дійсно намагався якимось запобігти зловживанням, але поки що не зовсім вдало. Суддям треба знайти механізми та навчитися користуватися цими інструментами.

Законодавець передбачив випадки, які траплялися у судовій практиці, де визнається зловживання.

Наприклад, про подання кількох однотипних позовів для маніпуляції з процедурою автоматизованого розподілу справ; коли позивач подає кілька позовів з недоліками, а виправляє їх лише в тому позові, який надійшов на розгляд до певного судді. Тепер за такі дії позивач несе відповідальність, бо це є прямим зловживанням процесуальними правами.

Суддя **Валентина Юрченко**

В епоху цифрових технологій запровадження «електронного суду» є не просто черговою процесуальною новелою, а викликом сьогодення, який судова влада приймає.

«Електронний суд» – це ефективний та інноваційний інструмент комунікації в межах судового процесу, покликаний забезпечити ефективну реалізацію процесуальних прав, обов'язків та повноважень.

Суддя **Олександр Стародуб**

Зміст поняття типових адміністративних справ законодавець визначив у пункті 21 частини першої статті 4 КАСУ. Ними є адміністративні справи, відповідачем у яких є один і той самий суб'єкт владних повноважень (його відокремлені структурні підрозділи), спір, у яких виник з аналогічних підстав, у відносинах, що регулюються одними нормами права, та в яких позивачами заявлено аналогічні вимоги.

У пункті 22 частини першої статті 4 КАСУ розкрито поняття зразкової адміністративної справи. Це – типова адміністративна справа, прийнята до провадження Верховним Судом як судом першої інстанції для постановлення зразкового рішення.

Отже, якщо у провадженні одного або декількох адміністративних судів перебувають типові адміністративні справи, кількість яких визначає доцільність ухвалення зразкового рішення, суд, який розглядає одну чи більше таких справ, може звернутися до Верховного Суду з поданням про розгляд однієї з них Верховним Судом як судом першої інстанції (частина перша статті 290 КАСУ).

Цю процедуру розроблено за прикладом пілотних рішень, які ухвалює Європейський суд з прав людини, а також з урахуванням досвіду окремих європейських держав.

Перше зразкове рішення Верховний Суд ухвалив 15 лютого 2018 року у справі № 820/6514/17 за позовом до Головного управління Пенсійного фонду України в Харківській області про перерахунок пенсії колишнього працівника міліції з урахуванням грошового забезпечення поліцейських.

ЗРАЗКОВА АДМІНІСТРАТИВНА СПРАВА

1 Підстава для звернення**Типові справи**

У провадженні адміністративних судів перебувають типові справи, кількість яких визначає доцільність ухвалення зразкового рішення

2 Подання про розгляд справи Верховним Судом

Суд може звернутися до Верховного Суду з поданням про розгляд однієї з типових справ Верховним Судом як судом першої інстанції.

У поданні про розгляд справи як зразкової зазначаються підстави, з яких суд вважає, що справа має бути розглянута Верховним Судом як зразкова

3 Вирішення питання про відкриття провадження

Вирішення питання про відкриття провадження, відмову у відкритті провадження, розгляд зразкової справи здійснює колегія суддів у складі

не менше п'яти суддів

4 Строк вирішення питання про відкриття провадження

Питання про відкриття провадження у зразковій справі вирішується протягом 10 днів з дня надходження до Верховного Суду матеріалів відповідної справи

5 Правила вирішення зразкової справи

Верховний Суд вирішує зразкові справи за правилами спрощеного позовного провадження з урахуванням особливостей, визначених статтею 290 КАСУ

6 Відмова у відкритті провадження

Верховний Суд відмовляє у відкритті провадження, яке не відповідає передбаченим вимогам, зокрема через значні розбіжності в їх фактичних обставинах, які унеможливають прийняття для них зразкового рішення

7 Ухвала про відкриття

Ухвала про відкриття Верховним Судом провадження публікується на офіційному веб-порталі судової влади України та в одному із загальнодержавних друкованих засобів масової інформації не пізніше ніж за 10 днів до дати судового засідання

8 Зміст рішення Верховного Суду

У рішеннях, ухваленому за результатами розгляду зразкової справи, додатково зазначаються:

- 1) ознаки типових справ;
- 2) обставини зразкової справи, які обумовлюють типове застосування норм матеріального права та порядок застосування таких норм;
- 3) обставини, які можуть впливати на інше застосування норм матеріального права, ніж у зразковій справі

9 Перегляд рішення у зразковій справі

Рішення Верховного Суду у зразковій справі підлягає перегляду Великою Палатою Верховного Суду за правилами перегляду рішень в апеляційному порядку

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Збільшення грошового забезпечення поліцейських, яке за своїми складовими є ідентичним складовим колишніх працівників міліції, але за розміром більшим, є безумовною підставою для перерахунку пенсії позивача як колишнього працівника міліції.

Це рішення набрало законної сили 17 березня 2018 року.

Станом на 1 червня 2018 року Верховний Суд ухвалив 7 рішень у зразкових справах. Із цими рішеннями можна ознайомитися на сайті Верховного Суду за посиланням: https://supreme.court.gov.ua/supreme/inshe/zrazkovi_spravu/ або в Єдиному державному реєстрі судових рішень.

СУДОВА ПРАКТИКА

ВИБОРЧІ СПОРИ

Виборчі спори хоч і не найбільша, але одна з найважливіших категорій спорів у адміністративному судочинстві.

Примітно, що першою справою, яку розглянув Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду, була виборча адміністративна справа № 875/1/18 про визнання протиправною бездіяльності Центральної виборчої комісії щодо непоновлення строків для встановлення результатів виборів сільського голови.

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

До повноважень Центральної виборчої комісії належить вирішення питання здійснення контролю за організацією підготовки і проведення виборів сільських голів, а також здійснення контролю за дотриманням виборчого законодавства України.

Проте такий контроль Центральною виборчою комісією здійснюється лише у межах наданих їй повноважень.

Протиправною бездіяльністю суб'єкта владних повноважень потрібно вважати ухилення ним від обов'язків, покладених на нього законодавством. На Центральну виборчу комісію законодавством про місцеві вибори не покладено обов'язку встановлювати порядок і строки для визначення результатів позачергових виборів сільського голови, а також обов'язку щодо поновлення строків для встановлення результатів виборів.

Підсумки голосування та результати виборів сільського голови сільська виборча комісія зобов'язана встановити незалежно від закінчення передбачених законодавством про місцеві вибори строків та без додаткових рішень про їх встановлення чи поновлення Центральною виборчою комісією.

Справа № 875/1/18

ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ СПОРИ З ПРИВОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ОСОБИ

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Відповідно до частини другої статті 1 Закону України «Про доступ до публічної інформації» публічна інформація є відкритою, крім випадків, встановлених законом. Види та порядок обмеження доступу до інформації передбачено статтею 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації», у частині п'ятій якої встановлено, що не може бути обмежено доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, у тому числі до копій відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна, прізвища, імена, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно. При дотриманні вимог, передбачених частиною другою цієї статті, зазначене положення не поширюється на випадки, коли оприлюднення або надання такої інформації може завдати шкоди інтересам національної безпеки, оборони, розслідуванню чи запобіганню злочину. Комунальні підприємства утворені органом місцевого самоврядування на основі комунального майна та здійснюють свою діяльність від імені територіальної громади, а тому всі прибутки, які отримано комунальними підприємствами від своєї діяльності, є також власністю територіальної громади, тобто є бюджетними коштами (комунальним майном).

Справа № 815/1216/16

Відповідно до статті 34 Конституції України кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб — на свій вибір.

Серед публічно-правових спорів з приводу забезпечення реалізації конституційних прав особи особливе місце займають спори фізичних чи юридичних осіб з розпорядником публічної інформації щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності в частині доступу до публічної інформації.

ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ СПОРИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Набуття дозволу на імміграцію позивача можливе без окремої дії чи рішення суб'єкта владних повноважень. Тому позивачу в силу дії закону щодо набуття права дозволу на імміграцію надана посвідка на постійне місце проживання. Підставою для вилучення у іноземця посвідки на постійне проживання в Україні є вмотивоване рішення компетентного органу про скасування раніше наданого дозволу на імміграцію, у цьому випадку мотивація такого рішення відсутня. Органи, які розглядають питання про скасування дозволу на імміграцію, зобов'язані провести всебічну перевірку на підставі відповідного подання. Справа № 820/3610/17

Питання поводження державних установ з іноземцями й особами без громадянства мають особливу вагу, оскільки є частиною міжнародних зобов'язань України.

Конституція надає іноземцям та особам без громадянства рівні права з громадянами України щодо оскарження в суді рішень, дій або бездіяльності центральних чи місцевих органів влади та посадових осіб. Гарантії судового захисту містяться також у КАСУ, зокрема у статті 5, відповідно до якої іноземці, особи без громадянства та іноземні юридичні особи користуються в Україні таким самим правом на судовий захист, що й громадяни та юридичні особи України.

Серед справ, розглянутих Касаційним адміністративним судом, є адміністративні справи, пов'язані з перебуванням іноземців та осіб без громадянства на території України, про примусове видворення іноземця чи особи без громадянства, надання статусу біженця тощо.

ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ СПОРИ З ПРИВОДУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

В економічній сфері повноваженнями публічного адміністрування наділена велика кількість суб'єктів. Відповідно адміністративні суди контролюють широкий спектр відносин, зокрема в сфері державної реєстрації юридичних осіб, ліцензування, прийняття регуляторних актів, щодо митного регулювання, захисту національного товаровиробника від певних видів імпорту, регулювання цін, управління об'єктами державної власності.

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Склад податкових правопорушень, встановлених на підставі пунктів 3 та 5 частини другої статті 267 Митного кодексу України від 11 липня 2002 року № 92-IV (чинного на момент митного оформлення товарів), полягає у неправильному визначенні митної вартості товарів, унаслідок невключення до їх ціни витрат на транспортування таких товарів на митну територію України, а також сум, сплачених як роєалті або ліцензійні платежі за поставлені товари. Витрати для цілей визначення об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань мають бути фактично здійснені та підтверджені належним чином складеними первинними документами. При цьому розподіл транспортних витрат з метою їх включення або невключення до митної вартості товару під час розмитнення має бути здійснений позивачем на підставі належних і допустимих первинних документів, наданих під час митного оформлення. Висновок про документальне підтвердження витрат та їх правильний розподіл виключно на підставі того, що у договорах поставки зазначено пункт відправлення товару, що знаходиться за межами митної території України, а пункт постачання, що знаходиться на митній території України, не враховує умови, на яких здійснювалася поставка товару до України та по її території, а також вимоги, які висуваються до первинних документів, що підтверджують факт транспортування. Сплачені позивачем ліцензійні платежі на користь свого контрагента і є документально підтвердженими, повинні обов'язково включатися до задекларованої митної вартості товарів. Справа № 826/2022/13-а

ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ СПОРИ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА, ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ТА ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ РЕЧОВИХ ПРАВ

Головним завданням Верховного Суду під час вирішення справ, зокрема щодо оспорювання законності рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування щодо передачі земельних ділянок державної та/або комунальної власності в приватну власність чи користування, щодо реєстрації майна та майнових прав, є формування єдиної практики щодо розмежування юрисдикцій.

Нові правила юрисдикції та підсудності розмежовують юрисдикцію між загальними, господарськими та адміністративними судами залежно від предмета спору. Також введено поняття «похідні вимоги», які в окремих випадках можуть бути об'єднані з основними, навіть якщо окремо вони мали б розглядатися за різними правилами судочинства.

Касаційний адміністративний суд вже вирішив питання щодо процесуальної суб'єктності ОСББ у справі про визнання протиправними та скасування рішень державного реєстратора про державну реєстрацію прав та їх обтяжень.

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Громадські організації є організаційно-правовою формою діяльності людей, які об'єднуються для спільного здійснення та захисту своїх прав, свобод та інтересів, які відображаються у статуті громадської організації у вигляді мети та напрямів її діяльності. Таким чином, діяльність громадських організацій не можна розглядати абстрактно, без зв'язку з її метою та правами людей (її членів), що об'єдналися. Створюючи громадську організацію або вступаючи до неї, її члени об'єднуються на визначених статуту умовах для спільної реалізації своїх прав. Згідно із ч. 1 ст. 4 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» об'єднання створюється для забезпечення і захисту прав співвласників та дотримання їхніх обов'язків, належного утримання та використання спільного майна, забезпечення своєчасного надходження коштів для сплати всіх платежів, передбачених законодавством та статутними документами. У рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Горраїз Лізаррага та інші проти Іспанії» (заява № 62543/00 від 10.11.2004) зазначено, що в сучасному суспільстві, коли громадяни стикаються з особливо складними управлінськими рішеннями, звернення до колективних органів, таких як асоціації, є одним із доступних, а іноді і єдиним доступним для них засобом, завдяки якому вони можуть ефективно захищати власні інтереси. Крім того, законодавством більшості європейських країн визнано право асоціацій брати участь у судових провадженнях для захисту інтересів своїх членів. Суд не може ігнорувати цей факт при тлумаченні поняття «потерпілий». Будь-яка інша, надміру формалізована інтерпретація цієї концепції, зробить захист прав, гарантованих Конвенцією, неефективними та ілюзорними (п. 38). Суд визнав, що гарантії статті 6 § 1 також

розповсюджуються на об'єднання, у разі, коли вони вимагають визнати права чи інтереси їх членів (п. 45).

Застосовуючи такий підхід Європейського суду з прав людини до контексту обставин справи, Суд дійшов висновку, що ОСББ, яке є об'єднанням громадян, мета створення та діяльність якого прямо та безпосередньо пов'язана із забезпеченням і захистом прав співвласників будинку, є належним виразником інтересів більшості членів цього об'єднання. Водночас інтереси об'єднання як юридичної особи не завжди збігаються з інтересами кожного члена об'єднання.

З урахуванням мети створення ОСББ має пряме та безпосереднє відношення до усіх питань, що стосуються будинку, а отже, може мати власну, окрему від інтересів кожного члена об'єднання, матеріально-правову зацікавленість у спорах, що стосуються будинку. Наявність матеріально-правової зацікавленості в ОСББ у правовідносинах, що виникають щодо будинку чи його складових, утримання, експлуатації та інших подібних питань, є передумовою визнання за ОСББ самостійної процесуальної правосуб'єктності, а отже, і права на звернення до суду із самостійним позовом.

Окрім того, реальний захист прав співвласників будинку (членів ОСББ) у певних випадках потребує звернення до суду. Відтак невизнання за ОСББ самостійного права на звернення до суду в інтересах членів призвело б до неможливості забезпечення і захисту прав співвласників будинку і стало б невинуватим перешкодою для досягнення мети об'єднання.

Справа № 815/219/17

ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ СПОРИ З ПРИВОДУ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Частина третя статті 9 Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція), надає право громадськості оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність державних органів і приватних осіб, якими порушуються норми чинного законодавства, що стосуються навколишнього середовища.

Завдання і функції у сфері охорони довкілля здійснюють органи державної влади та місцевого самоврядування, рішення яких перебувають у сфері судового контролю адміністративних судів, у тому числі Касаційного адміністративного суду.

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Незалежно від групи суб'єкта господарювання викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами можуть здійснюватися на підставі відповідного дозволу. Товариство як суб'єкт господарювання здійснило викид забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарного газового котла за відсутності відповідного дозволу, тому директора цього товариства правомірно притягнуто до відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою статті 78 «Порушення порядку здійснення викиду забруднюючих речовин в атмосферу або впливу на неї фізичних та біологічних факторів» Кодексу України про адміністративні правопорушення. Справа № 607/4516/17

ПОДАТКОВІ СПОРИ

Податкові спори є одними з найчисленніших серед тих, які перебувають на розгляді в Касаційному адміністративному суді. Кількість цих справ, сподівання платників податків на формування єдиної практики — це виклики, які потребують першочергового вирішення.

На сьогодні Касаційний адміністративний суд висловив правову позицію щодо фіктивності контрагентів, строків проведення окремих перевірок, донарахувань транспортного податку тощо.

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

У разі спливу 1095-денного строку з дня виникнення податкового боргу такий борг визнається безнадійним та підлягає списанню, у тому числі пеня та штрафні санкції, а відтак з того часу в податкового органу відсутнє право вживати будь-які заходи щодо стягнення такої суми боргу.

Сума боргу, яка увійшла до предмета стягнення у справі, складається з нарахованої пені на несвоєчасно сплачені відповідачем вищезазначені податкові зобов'язання, що самостійно визначені платником податку в деклараціях з орендної плати за землю та набули статусу податкового боргу ще у 2008–2009 роках.

При цьому строк звернення позивача з позовом про стягнення суми боргу відповідно до статті 102 КАСУ сплив у 2012 році, а тому контролюючий орган не мав права у 2016 році звертатись до суду з вимогами про стягнення пені, нарахованої на суму податкового боргу, погашену після спливу 1095-денного строку з дня його виникнення.

Податковим кодексом України пеня визначена як спосіб забезпечення погашення податкового боргу, самі норми щодо порядку нарахування та сплати пені встановлені окремою главою 12, у той час як штрафні (фінансові) санкції, штрафи передбачені главою 11 «Відповідальність». Пеня як спосіб забезпечення податкового боргу нараховується на суму податкового боргу, починаючи з першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати грошового зобов'язання (при самостійному нарахуванні суми грошового зобов'язання платником податків) або від першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати грошового зобов'язання, визначеного у податковому повідомленні-рішенні (при нарахуванні суми грошового зобов'язання контролюючими органами) та закінчується, зокрема, у день зарахування коштів на відповідний рахунок органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів.

Таким чином, обов'язок сплати пені пов'язаний з обов'язком погашення податкового боргу. Оскільки в межах спірних відносин сплата земельного податку здійснена поза межами 1095 днів, а сам борг набув статусу безнадійного, нарахування пені на безнадійний борг не здійснюється.

Справа № 807/2097/16

СПОРИ У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ

Здійснення публічної фінансової діяльності у державі базується на нормах Конституції України, яка фактично визначає базові засади її організації та здійснення, підходи та принципи. Спорні з приводу реалізації публічної фінансової політики охоплюють майже усі аспекти публічної фінансової діяльності.

СОЦІАЛЬНІ СПОРИ

Так звані соціальні спори пов'язані з реалізацією публічної політики у сферах праці, зайнятості населення та соціального захисту громадян у сфері публічної житлової політики. Саме вони найбільшою мірою заповнюють всі інстанції адміністративного судочинства: першу, апеляційну та касаційну.

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

У розділі V Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» передбачена відповідальність за порушення вимог лише цього Закону. Зокрема, фінансова санкція, встановлена статтею 21 цього Закону, може бути застосована до юридичної особи лише у тому випадку, коли ця особа не веде обліку товарів або веде його з порушенням порядку, визначеного Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси». Сама по собі відсутність на момент перевірки контролюючим органом накладних за місцем реалізації чи зберігання товарів, за умови, що ці товари належним чином обліковані відповідно до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» та Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», не є підставою для застосування до юридичної особи фінансової санкції, передбаченої статтею 21 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг».

Справа № 810/1148/17

Оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо обчислення, призначення, перерахунку, здійснення, надання, одержання пенсійних виплат, соціальних виплат непрацездатним громадянам, виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, виплат та пільг дітям війни, інших соціальних виплат, доплат, соціальних послуг, допомоги, захисту, пільг віднесено КАСУ до справ незначної складності, які відповідно можуть розглядатись у порядку спрощеного провадження.

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

У випадку ліквідації або реорганізації державної установи, під час якої працівника переведено до іншої державної установи (правонаступника), потрібно враховувати, що розрахунковий період, за який обчислюється середня заробітна плата для нарахування допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами, визначається за 12 календарних місяців за останнім основним місцем роботи, яким є не лише установа, до якої переведено особу, а й та установа, в якій вона працювала до ліквідації (реорганізації).

Суд вважає, що звуження соціальних гарантій працівників податкових органів, які внаслідок зазначеної реформи були переведені на інші посади не з власної ініціативи, є очевидно не пропорційним, не узгоджуються ні з цілями реформи, ні, тим більше, з обов'язком держави забезпечити гарантії трудових прав працівників.

Справа № 382/603/17

ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ СПОРИ У СФЕРІ ЮСТИЦІЇ

Юрисдикція адміністративних судів поширюється на спори у сфері судоустрою, прокуратури, адвокатури, нотаріату, виконавчої служби та виконавчого провадження.

Правовідносини, що виникають у кожній із названих сфер, перебувають у системі координат судового захисту, а відтак практика Касаційного адміністративного суду збагачується ще однією важливою категорією справ.

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Проведення такої стадії дисциплінарного провадження, як розгляд дисциплінарної справи, повинно здійснюватися з дотриманням принципу змагальності. Вказане означає, що законодавець прямо надає адвокату, відносно якого здійснюється дисциплінарне провадження, можливість захищати себе. З огляду на вказану норму адвокат може реалізувати таке своє право, зокрема, шляхом участі у засіданні, надання пояснень, подання відповідних доказів, заявлення клопотань та відводів членам дисциплінарної палати.

Вказане, на думку колегії суддів, виступає певною гарантією дотримання прав адвоката під час здійснення дисциплінарного провадження з метою недопущення безпідставного притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності.

Справа № 826/23545/15

СПОРИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

Відносини публічної служби, а саме: прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби, належать до юрисдикції адміністративних судів. Касаційному адміністративному суду випала відповідальна місія через призму судової практики формувати і розвивати оновлений інститут публічної служби в Україні. Насамперед потрібно здійснити судове тлумачення поняття «публічна служба», яке КАСУ визначає як діяльність на державних політичних посадах, у державних колегіальних органах, професійну діяльність суддів, прокурорів, військову службу, альтернативну (невійськову) службу, іншу державну службу, патронатну службу в державних органах, службу в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування.

З позиції Європейського суду з прав людини трудові спори заслуговують особливої уваги. У сфері адміністративної юстиції неабиякої уваги потребують спори щодо публічної служби. Цим викликано встановлення особливих строків звернення до суду, строків розгляду таких справ тощо.

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Відповідно до Закону України від 14 травня 2015 року № 433-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо питань соціального захисту громадян України, які проходять військову службу під час особливого періоду», який набрав чинності 11 червня 2015 року, частину першу статті 36 КЗпП України викладено в новій редакції, відповідно до якої підставою для припинення трудового договору є призов або вступ працівника або власника – фізичної особи на військову службу, направлення на альтернативну (невійськову) службу, крім випадків, коли за працівником зберігаються місце роботи і посада відповідно до частин третьої та четвертої статті 119 цього Кодексу.

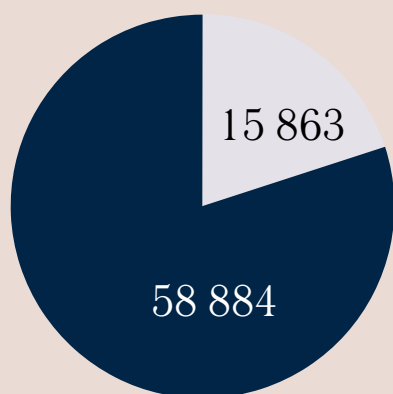
Згідно зі статтею 119 КЗпП України (в редакції Закону України від 14 травня 2015 року № 433-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо питань соціального захисту громадян України, які проходять військову службу під час особливого періоду»), за працівниками, призваними на строкову військову службу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період або прийнятими на військову службу за контрактом у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення воєнного стану на строк до закінчення особливого періоду або до дня фактичної демобілізації, зберігаються місце роботи, посада, а також їм компенсується із бюджету середній заробіток на підприємстві (в установі, організації), де вони працювали на час призову, незалежно від підпорядкування та форми власності. Виплата таких компенсацій із бюджету в межах середнього заробітку проводиться за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Неузгодженість норм законодавства, а саме норм Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», який є спеціальним у правовідносинах щодо надання гарантій особам, призваним на строкову військову службу, та норм КЗпП України не може бути підставою позбавлення особи гарантованого державою права на збереження робочого місця та середньомісячного заробітку.

Справа № 816/1155/16

СУДОВА СТАТИСТИКА

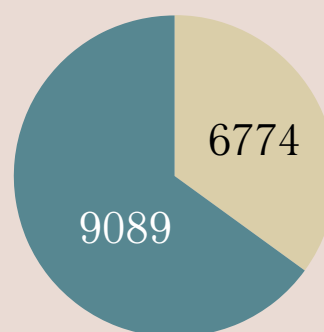
ПОКАЗНИКИ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОЧИНСТВА КАСАЦІЙНИМ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ СТАНОМ НА 1 ЧЕРВНЯ 2018 РОКУ

Надходження та розгляд справ і матеріалів

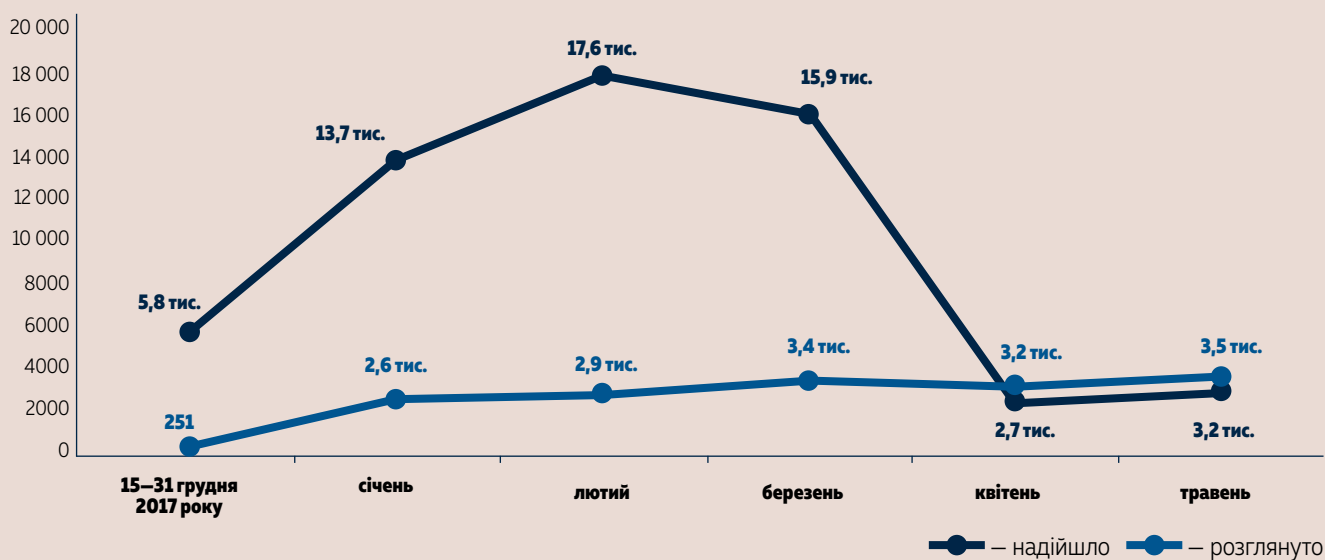
- – надійшло на розгляд справ і матеріалів
- – розглянуто справ і матеріалів

Розгляд справ і матеріалів

- – розглянуто матеріалів
- – розглянуто справ по суті

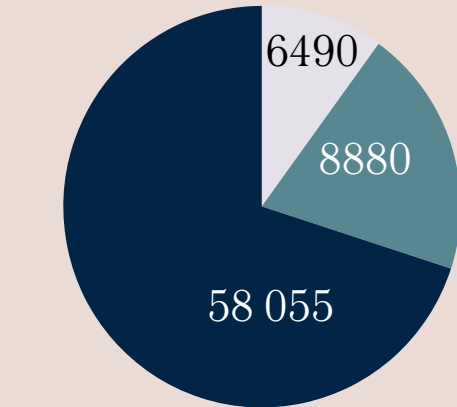
ПОКАЗНИКИ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОЧИНСТВА КАСАЦІЙНИМ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ СТАНОМ НА 1 ЧЕРВНЯ 2018 РОКУ

- – надійшло
- – розглянуто

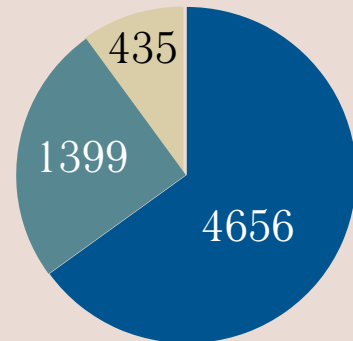
ПОКАЗНИКИ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОЧИНСТВА КАСАЦІЙНИМ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЯК СУДОМ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ СТАНОМ НА 1 ЧЕРВНЯ 2018 РОКУ

Надходження та розгляд справ і матеріалів

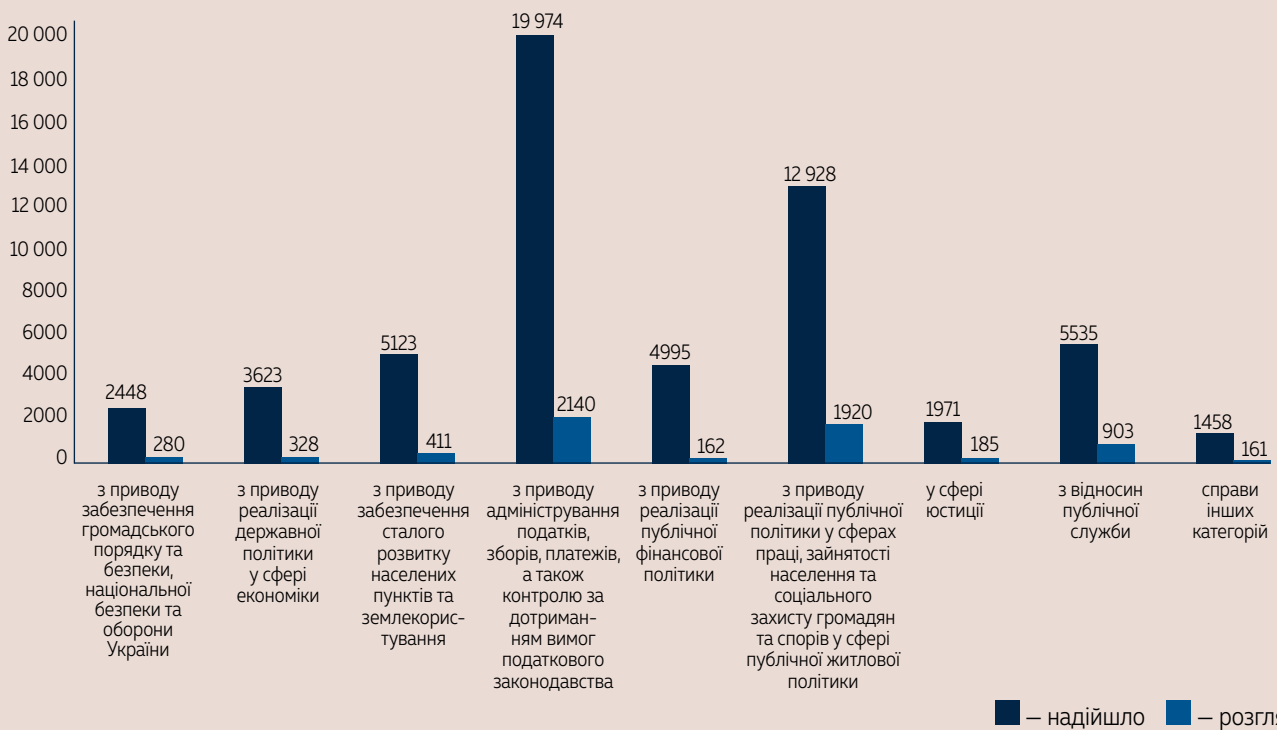
■ — надійшло
■ — розглянуто матеріалів
■ — розглянуто справ по суті

Розгляд справ

■ — судові рішення залишено без змін
■ — судові рішення змінено або скасовано
■ — ухвалено інші рішення

ПОКАЗНИКИ НАДХОДЖЕННЯ ТА РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЗА КАТЕГОРІЯМИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ КАСАЦІЙНИМ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДОМ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЯК СУДОМ КАСАЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ СТАНОМ НА 1 ЧЕРВНЯ 2018 РОКУ

ПУБЛІЧНІ ЗАХОДИ ТА ПОДІЇ

ГРУДЕНЬ 2017

ЗБОРИ СУДДІВ ВЕРХОВНОГО СУДУ В КАСАЦІЙНОМУ АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДІ

Під час перших зборів суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді, що відбулися 6 грудня 2017 року за участю 28 суддів, розглянуто питання проведення організаційних заходів щодо започаткування роботи суду. Судді обговорили та затвердили Положення про збори суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді, Положення про збори суддів судової палати Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, обрали Голову Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, яким став Михайло Смокович. Також суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді було обрано до Великої Палати Верховного Суду, утворено судові палати, визначено спеціалізацію суддів і судових палат, їх кількісний і персональний склад. Від початку роботи Касаційного адміністративного суду проведено 6 засідань зборів суддів, на яких ухвалено 18 рішень.

ЗАХІД ЗА УЧАСТЮ ПЕРШИХ ОСІБ ДЕРЖАВИ

З нагоди початку роботи нового Верховного Суду та набрання чинності в новій редакції трьома процесуальними кодексами в Національному культурно-мистецькому та музейному комплексі «Мистецький арсенал» 15 грудня 2017 року відбувся урочистий захід за участю Президента України Порошенка Петра Олексійовича.

Фото надано «Судово-юридичною газетою»

НАЦІОНАЛЬНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

СІЧЕНЬ - ЛЮТИЙ 2018

Судді Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді Володимир Кравчук і Тетяна Стрелець взяли участь у Прикарпатському регіональному судовому форумі «Вища рада правосуддя: сучасний стан та перспективи», який відбувся в місті Яремче. Під час заходу обговорено питання судової влади у зв'язку зі змінами в законодавстві, проведення конкурсу та переведення суддів, здійснення правосуддя в перехідних умовах судової реформи тощо.

Відбулася спільна нарада за участю суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді та голів апеляційних та окружних адміністративних судів. У межах спільної наради обговорено найбільш проблемні питання, що виникають при застосуванні положень нового КАСУ під час здійснення судочинства. Участь у нараді взяв Голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду Михайло Смокович. Спікерами заходу були Секретар Великої Палати Всеволод Князев, судді Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді Володимир Бевзенко, Тетяна Анцупова, Володимир Кравчук, Ірина Желтобрюх, Ігор Олендер, суддя Тернопільського окружного адміністративного суду Андрій Жук.

Відбувся семінар для суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді «Питання касаційного розгляду: досвід країн Європи», який проведено в рамках проекту Twinning «Посилення інституційної спроможності Верховного Суду у сфері захисту прав

людини на національному рівні» у співпраці з Верховним Судом і Національною школою суддів України за участю експертів проекту Twinning.

З метою обговорення можливості та необхідності започаткування ініціативи на підтримку ефективної взаємодії судів, прокуратури, адвокатської спільноти та інших заінтересованих сторін, ефективного розв'язання виборчих спорів у Касаційному адміністративному суді

відбулася зустріч Голови Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду Михайла Смоковича з експертами Міжнародної фундації виборчих систем (IFES) Девідом Енніс і Кетрін Елліне.

БЕРЕЗЕНЬ 2018

У Касаційному адміністративному суді у складі Верховного Суду відбулася нарада-семінар для голів адміністративних судів «Актуальні питання адміністративного судочинства». Захід проведено в рамках проекту Twinning «Посилення інституційної спроможності Верховного Суду у сфері захисту прав людини на національному рівні» у співпраці з Верховним Судом і Національною школою суддів України. Навчання провели експерти проекту Twinning – суддя Верховного Суду Латвійської Республіки, викладач Центру підготовки суддів Латвійської Республіки Вероніка Круміна, постійний радник проекту Twinning, суддя Верховного Суду Латвійської Республіки, професор юридичного факультету Латвійського університету Яутріте Брієде та представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з питань дотримання права на інформацію та представництва в Конституційному Суді України Ірина Кушнір.

За підтримки Координатора проектів ОБСЄ в Україні 19 і 20 березня 2018 року в штаб-квартирі ОБСЄ у Відні відбувся інформаційний захід для дипломатичного корпусу «Справедливе правосуддя для всіх: надання поштовху процесу радикальних змін в українському судівництві», участь у якому взяла суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді, доктор юридичних наук Тетяна Анцупова.

За ініціативи судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду в м. Києві відбувся круглий стіл «Майнові права внутрішньо переміщених осіб в Україні», який відкрив Голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду Михайло Смокович та секретар судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду Микола Гімон. У заході взяли участь судді, представники Уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, Пенсійного фонду України, Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим, Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні, Ради Європи, ОБСЄ, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Технічної робочої групи з питань майнових прав, прав на житло та землю Кластера із захисту, а також провідні національні НУО. Під час заходу обговорювались питання забезпечення права власності на постраждалих від конфлікту територіях, захист майнових прав ВПО відповідно до європейських та міжнародних стандартів, а також можливості розробки адміністративних механізмів відшкодування майнової шкоди, заподіяної власникам майна.

Для суддів адміністративних судів відбувся круглий стіл «Актуальні проблеми адміністративного судочинства в податкових спорах», організований Національною школою суддів України спільно з Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду, Асоціацією податкових радників та платформою Taxlink. Під час заходу обговорено: проблемні питання розгляду справ щодо оподаткування прощеного боргу; питання застосування КАСУ у податкових спорах; питання визначення меж і способів судового захисту прав платника податків; порушення порядку призначення та проведення перевірки податковими органами; спори з питань трансферного ціноутворення тощо.

Під час загальноукраїнського семінару для суддів адміністративних судів обговорено новели адміністративного судочинства та особливості їх застосування. Захід організовано Національною школою суддів України спільно з Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду. Під час семінару учасники обговорили: концепцію завдань і механізми адміністративної юстиції; питання розмежування юрисдикцій; питання розгляду типових і зразкових справ адміністративної юрисдикції; новели розгляду адміністративних справ в апеляційному порядку; принципи адміністративного судочинства (щодо змін у процесуальному контексті); проблеми ефективності захисту в адміністративній юрисдикції порушених прав.

Суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді Володимир Кравчук взяв участь у семінарі для суддів місцевих судів «Авторитет судової влади: добросовісність та компетентність судді як основні елементи довіри до суду», який відбувся у Львові та був організований Львівським регіональним відділенням Національної школи суддів України. У межах семінару Володимир Кравчук виступив з інтерактивною лекцією «Компетентність судді у сфері конституційного права як засіб підвищення авторитету судової влади».

КВІТЕНЬ 2018

У рамках програми реформування сектору юстиції «Нове правосуддя» Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) у Касаційному адміністративному суді відбулася зустріч з експертами Маркусом Зіммером та Робертом Вайлі, які надають експертну допомогу органам правосуддя, мають великий досвід у сфері судового адміністрування та застосування інформаційних технологій у роботі судів. Метою візиту до України було вивчення організаційно-адміністративної структури та застосування інформаційних технологій у Верховному Суді.

Голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду Михайло Смокович зустрівся з експертами, які здійснюють оцінювання результатів, досягнутих у процесі реалізації Плану дій Ради Європи в Україні, Ніколо Франкеллі та Ольгою Красовською.

У Касаційному адміністративному суді відбулася зустріч з експертами Міжнародної організації з міграції (МОМ). МОМ разом з Державною міграційною службою України розпочала шестимісячний аналіз судової практики у сфері міграції, де Державна міграційна служба виступає учасником процесу.

У Німецькому університеті адміністративних наук міста Шпаер відбулася Міжнародна конференція з адміністративного права, організована спільно з Німецьким дослідницьким інститутом державного управління. У конференції взяли участь представники десяти країн світу, у тому числі країн Центральної Азії, Німеччини, Болгарії, України, Латвії та Південної Кореї. Суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді Ірина Желтобрюх ознайомила колег з новелами КАСУ і результатами судової реформи в нашій країні. Суддя Одеського апеляційного адміністративного суду Олександр Кравець доповідав на тему історії та перспектив адміністративної процедури в Україні.

Відбулася зустріч з експертами проекту Twinning «Посилення інституційної спроможності Верховного Суду у сфері захисту прав людини на національному рівні» з метою здійснення оцінки потреб у професійному розвитку суддів Верховного Суду з питань касаційного провадження, правильного застосування чинного законодавства, своєчасного та якісного розгляду справ, визначення недосконалого закону, встановлення вимог до рішень апеляційних судів щодо встановлених фактів тощо. У заході взяли участь Голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду Михайло Смокович, судді Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді Наталія Коваленко та Ірина Желтобрюх, радник проекту Twinning, суддя Верховного Суду Латвійської Республіки, професор юридичного факультету Латвійського університету Яутріте Брієде та експерт проекту — суддя Верховного Суду Латвійської Республіки, викладач Центру підготовки суддів Латвійської Республіки Вероніка Круміна.

Відбулася зустріч суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді з членами Науково-консультативної ради при Верховному Суді, на якій обговорено організаційні питання щодо діяльності членів Науково-консультативної ради при Верховному Суді з питань компетенції Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, а також структуру наукового висновку щодо застосування норм права.

Національна школа суддів України провела підготовку суддів окружних адміністративних судів. Суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді Ірина Желтобрюх зупинилася на проблемних питаннях застосування КАСУ та новел законодавства. Представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з питань дотримання прав внутрішньо переміщених осіб (2014–2018), адвокат Жанна Лук'яненко акцентувала увагу на питаннях застосування Конвенції з прав людини і основоположних свобод, практиці та рішеннях Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві проти України. Актуальним був розгляд питань щодо антикорупційного законодавства.

ТРАВЕНЬ 2018

Судді Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді Ян Берназюк і Наталія Коваленко 17 травня 2018 року взяли участь у семінарі-наradі для керівників юридичних служб головних управлінь Пенсійного фонду України в областях та місті Києві. Перспективним напрямом роботи учасники семінару-наradи назвали ініціювання та безпосередню участь Пенсійного фонду України у розгляді Верховним Судом зразкових справ, що забезпечить правову визначеність як для органів соціального захисту, які можуть припинити практику безпідставних відмов у задоволенні заяв громадян, так і для осіб, які потребують соціального захисту.

У Вільнюсі 27–30 травня 2018 року відбулась VIII Конференція голів верховних судів країн Центральної та Східної Європи. У Конференції взяли участь голови верховних судів двадцяти країн. До складу української делегації увійшли Голова Верховного Суду Валентина Данішевська, Голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду Михайло Смокович.

СЕКРЕТАРІАТ КАСАЦІЙНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ

Організаційне забезпечення діяльності Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду здійснює секретаріат суду, який очолює заступник керівника апарату Верховного Суду — керівник секретаріату, та підрозділи самостійних структурних підрозділів апарату

Верховного Суду, які не входять до складу секретаріату.

Діяльність суду забезпечують 9 структурних підрозділів секретаріату та 5 підрозділів у складі самостійних підрозділів апарату загальною кількістю 264 працівники апарату.

ПРИЙМАННЯ, РЕЄСТРАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ І РОЗПОДІЛ СУДОВИХ СПРАВ

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА

Заступник керівника апарату Верховного Суду – керівник секретаріату

Відділ забезпечення діяльності голови та заступника голови суду

Відділ забезпечення діяльності заступника керівника апарату – керівника секретаріату

• **Управління** забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

- Патронатна служба
- Відділ забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати

• **Управління** забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

- Патронатна служба
- Відділ забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати

• **Управління** забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

- Патронатна служба
- Відділ забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати

Служба судових розпорядників (на правах відділу)

• **Управління** забезпечення автоматизованого документообігу суду

- Канцелярія (на правах відділу)
- Відділ опрацювання документів
- Відділ забезпечення функціонування автоматизованої системи та електронного суду
- Сектор архівної справи

Відділ розгляду звернень та надання публічної інформації

- Довідково-інформаційний центр

Сектор організаційно-протокольного забезпечення заходів суду

Станом на 1 червня 2018 року до суду надійшло та зареєстровано 59 289 процесуальних документів, 43 028 адміністративних справ, 28 147 заяв, подань, клопотань, 79 584 рекомендованих повідомлення про вручення поштового відправлення, 994 одиниці загальної кореспонденції.

Першочерговим завданням працівників апарату на цій стадії є невідкладне (без зволікань) приймання документів від відвідувачів суду. Для забезпечення подання документів у зручний час у суді застосовується гнучкий графік роботи — без перерви на обід.

Відповідно до КАСУ позовні та інші заяви, скарги та інші визначені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, у порядку надходження підлягають обов'язковій реєстрації в день їх надходження. Під час реєстрації цих документів здійснюється визначення судді-доповідача для розгляду конкретної справи.

Розподілені справи передаються судді-доповідачеві, як правило, у день надходження або наступного робочого дня. Документи, що надійшли напередодні розгляду справи або в день її розгляду, негайно передаються суддям-доповідачам.

Інші документи (не процесуальні) після їх реєстрації передаються на розгляд керівництву суду, мають бути вивчені у відповідному підрозділі із забезпечення діяльності керівництва суду. Після вчинення резолюції документи опрацьовує відповідний структурний підрозділ (бере на контроль) в автоматизованій системі діловодства суду, після чого передає їх виконавцям.

Канцелярія суду надіслала понад 88 000 одиниць вихідної поштової кореспонденції щодо судових справ та 6837 документів із загальних питань.

ПРОХОДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ СПРАВИ

Після реєстрації і до оформлення копій судового рішення у секретаріаті суду проходження справи забезпечують секретарі судового засідання, консультанти суду, помічники суддів.

Помічник судді бере участь в оформленні судових справ, за дорученням судді готує проекти запитів, листів, інших матеріалів,

пов'язаних з розглядом конкретної справи, виконавчих документів, здійснює оформлення копій судових рішень для направлення сторонам у справі та іншим учасникам справи відповідно до вимог процесуального законодавства, контролює своєчасність надсилання копій судових рішень.

Секретар судового засідання здійснює судові виклики і повідомлення, забезпечує ведення протоколу судового засідання, оформлення матеріалів адміністративної справи.

Помічник судді, секретар судового засідання і судовий розпорядник є учасниками судового процесу.

Посади секретаря судового засідання, консультанта суду, помічника судді організаційно належать до структури управління забезпечення діяльності відповідних судових палат, а посади судових розпорядників — до структури служби судових розпорядників (на правах відділу).

РОБОТА ЗІ ЗВЕРНЕННЯМИ ГРОМАДЯН, ЗАПИТАМИ НА ІНФОРМАЦІЮ

Касаційний адміністративний суд, крім того, що є суб'єктом процесуальних правовідносин відповідно до процесуального законодавства, також є суб'єктом відносин у сфері звернення громадян та доступу

до інформації, у тому числі публічної.

Станом на 1 червня 2018 року до суду надійшло 22 785 звернень і запитів на інформацію, з яких розглянуто 22 721.

Суд забезпечує всебічний розгляд звернень і надає вичерпні відповіді на порушені громадянами та юридичними особами питання. Наведений показник розглянутих звернень і запитів свідчить про пріоритетність цього напрямку роботи та важливість для суду думки заявників, які здебільшого є сторонами у справах.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАХОДІВ

Адміністративне судочинство характеризується великою кількістю категорій публічно-правових спорів, що стосуються реалізації політичних, соціальних, економічних прав громадян, та неусталеністю відповідного законодавства, що вимагає регулярного проведення нарад, семінарів, круглих столів, засідань робочих груп тощо за участю експертів з відповідних напрямів діяльності та представників різних державних органів для обговорення проблемних питань застосування і тлумачення законодавства.

Під час розгляду справ щодо виборчого процесу необхідною є взаємодія Касаційного адміністративного суду зі спостерігачами від іноземних держав і міжнародних організацій.

Ці заходи, а також взаємодія з органами та установами системи правосуддя (Вищою радою правосуддя, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, Державною судовою адміністрацією України, апеляційними та місцевими адміністративними судами), Пленумом Верховного Суду, Науково-консультативною радою при Верховному Суді, організацію виконання у Касаційному адміністративному суді рішень Ради суддів України забезпечує сектор організаційно-протокольного забезпечення заходів суду.

Безпосереднє знайомство сторін у справі із судом відбувається ще до початку розгляду справи: під час подання документів, спілкування з працівниками довідково-інформаційного центру, судовими розпорядниками, секретарями судового засідання. Їхні особисті та професійні якості формують у відвідувачів суду враження про його роботу.

Для оптимізації роботи суддів і працівників апарату в Касаційному адміністративному суді постійно впроваджуються новітні технології, створюються комфортні умови для перебування відвідувачів у суді.

Ефективна кадрова робота, управління державним майном і бюджетними коштами, уміла організація роботи всіх працівників є запорукою надання якісних судових послуг та зміцнення авторитету суду.

НАШ ФОТОАЛЬБОМ

День вишиванки

Висаджування ялин у Маріїнському парку

Квіти біля приміщення суду

Пробіг під каштанами

Велодень у Києві

Велодень у Києві

НАД ВИДАННЯМ ПРАЦЮВАЛИ:

Михайло Смокович

Наталія Богданюк

Анастасія Іваненко

Ірина Клімчук

Володимир Котвицький

Лариса Коцирій

Ольга Крукевич

Віктор Магрело

Світлана Пилипець

Оксана Струсевич

Марія Швенько

КАСАЦІЙНИЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ СУД
У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ

📍 м. Київ, вул. Московська, 8, корп. 5, 01029

☎ (044) 280 43 30, факс 280 85 40

🏠 <http://supreme.court.gov.ua/supreme>

✉ kas@supreme.court.gov.ua

ВИДАВЕЦЬ: ТОВ «ВД "ДАКОР"»

Свід. ДК № 4349 від 05.07.2012

📍 м. Київ, просп. Степана Бандери, 20а, 04655

☎ (044) 461 85 06

✉ vd_dakor@ukr.net